

que vos tan bé-us ne voldríu, / seguiu lo *refrany* de *pyensa 'l ladrón...* / que tots en son temps semblants a ell són», *Procs de les Olives*, v. 710; «*refrayn*: proverbium, diverbium», Busa-N. 1507; ⁵ «com diu lo *refrany*, dexas via vella per novella no és cordura», doc. de València, a. 1591 (*ACCV* VIII, 42); «*refrany* és antic: tritum vetustate proverbium», *DTo*. 1653; «adagi, proverbí o *refrany*», Lacav. (pp. 11 i 911); «un altre adage o *refrany* hi à, que diu: *Qi bé s'està no s mogu*», *CRos (Adages y R., 1736, p. 4)*.⁶ *Refranyer*: recent en català (no encara *DOrt.*), i sens dubte estergit del castellà (en val. «home *refraner*: mal faener», Salvà, *Callosa* II, 117).

CPT. del ll. *fractus* 'trecat': *fractonimbus*, *fractocúmulus*, *fractostrat* (aquests dos Fontserè, add. al seu *DOrt.*).

¹ La -n de la forma singular resulta d'una ultracorreció castellanitzant, com n'hi ha d'altres en aquesta versió C: *brillon* per *braó* confós amb *briu/brillo*, *deixon* per 'va deixar', però després reprenen les formes catalanes rimant o assonant amb aquestes: *miradó*, *yo*, *balcó*, *arribó*, *colós*, *amor*, *cor* i també *amon* 'amunt'. En la que es dóna com a versió A figura aquell *animal falcó*, que ha de ser també modificació d'*animal faitó*, per part d'un recitador que busca identificar amb un mot conegut (inaplicable en aquesta combinació), cf. la versió D, més innovadora «las àligas y'ls falcons». Tant la versió H com la C foren recollides per Pujol en el Gironès. — ² *Fragura* en el pseudo-Boades és aquest llatinitisme, disfressat amb fums d'arcaisme (segons el model de *foscort/foscúra*, *blancor/blancúra*), tal com sol fer aquest falsificador per acreditar el seu frau. A separar-ne *fragura*, de Massalcoreig (veg. *frau* f.). — ³ MilàF, *O. C.* vi, 195, diu «el pueblo distingue llamando *resposta* (en otros puntos *restoble* y en alguno *refle?*) al estribillo». Suposo que *restoble* és errada per *rescoble*, i imagino que aquest *reflé* s'ha d'accentuar en la final i és una forma manllevada del fr. *refrain*, amb dissimilació. — ⁴ E-v-6.17f.: -yn grafia per *ŷ*, cf. *boyn* «apostema, etc.», com escriu ell mateix (A-viii-6.7f. i ss.). — ⁵ En el S. xix es vacià, sobretot en el Princ. (*refrà* Belv., Lab. 1839; *refran*, MVayreda, *Puny.*, *refrany* en la 4.ª ed., p. 42), però *refrany* ja sense vacillar des de les darreres eds. de Lab., Bulbena, Vogel, *DOrt.*, etc. La forma amb -ny sembla haver restat sempre general a les Illes: «--- Ben parlat! / Tonina, fe plers a bèsties, ja saps què diu es *refrany*», Bart. Ferrà, *Comèdies (IdOr* I, 88). En valencià els que han dit *refrà*, si no m'enganyo, són només gent fortament bilingüe de la capital, però *refrany* ha restat la forma popular, i més en les comarques; passim en MGadea: «el gos de l'bortolà que ni rosega l'os ni-l deixa rosegar: este *refrany* s'aplica ---», «per això diu un *refrany* que sòl donar Déu faves a qui no té quixals», «les paraules dichos y *refranys* usats llavons pel poble», «l'escolà de Quart que va corrent y sempre fa tart, com diu el *refrany*», *T. del Xè* I, 103, 104, 17, 75. Un sol cop hi veig *refrà* (p. 75, fi) i és

característic que és usant el to explicatiu o tèdic («*refrà* o modisme»), però sempre que fa avinent el text del proverbí diu constantment *refrany*: és a dir allò és per als tèdics que necessiten que se'ls digui una forma acastellanada. Això pot explicar l'admissió per Belv. i Vayreda. — ⁶ No sé què és un mot *refran* usat per a una mena especial de seda, dues vegades en un doc. de 1363, que cita l'*InoLC*: «4 libr. de liura grossa, de *refran* ab son cadarç / 3 libr. de liura grossa, de *refran* de ceda de Tremp, fº 6». Un homònim?

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *fraccionar*, *fraccionament*, *fraccionari*, *fractura*, *fracturar*, *Faitús*, *Faitures*, *fràgil*, *fragilitat*, *frèjol*, *fragment*, *fragmenta*, *fragmentar*, *fragmentació*, *fragmentador*, *fragmentari*, *frànyer*, *frant*, *frantum*, *faitó*, *Torrefeta*, *Ribafeta*, *Prenafeta*, *La Freita*, *fragós*, *fragor*, *frangor*, *fragorós*, *fragositat*, *fràngula*, *frangulina*, *anfractuós*, *anfractuositat*, *confringir*, *confracte*, *disfringent*, *disfracció*, *disfractiu*, *disfractar*, *efracció*, *efractor*, *efractiva*, *infrangible*, *frangible*, *infringir*, *infractor*, *infracció*, *refringir*, *refringent*, *refringència*, *refracció*, *refracte*, *refractari*, *refractar*, *refractiu*, *refractivitat*, *refrànyer*, *refrany*, *refrànyer*, *fractonimbus*, *fractocúmulus*, *fractostrat*.

FRAGA, 'maduixa, especialment la boscana', del ll. FRAGA, plural de FRAGUM 'maduixa'. □ 1.ª doc.: 1647, *DTo*.

On figura només com a remissió a *maduxa*; com que era poc conegut, no fou reprès per Lacav., i Belv. només ho dóna com a «antic» (perquè ho treu del *DTo*). El *DAG*. ho porta com a cosa de Cerdanya i *fraga borda* a Olot. És sobretot de Pallars i Ribagorça: el vaig sentir a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera (1932-4): es devia referir a la boscana perquè solien afegir que eren més petites que les «*maduixes*» (Àreu, Farrera); en tot cas Pol fa constar que a la Vall d'Àneu és «la de bosque» (19), a Espot me les ensenyaren pel bosc (1957) i també ho vaig sentir a gent de la Vall d'Assua (1969); a la Vall de Boí vaig anotar-ho sovint, sempre per a les boscanes (*fráges* o *fragétes* a un vell de Taüll, 1962; *fragétes* només, a una velleta de Boí, 1970).

Sens dubte així deu continuar, sense solució de continuïtat, per l'Alt Aragó: *fraga* a Plan de Gistau (*BDC* xxiv, 170); a Linàs de Broto, la boscana, diferenciada de *fresa*, aquesta horticola (1965), i així segueix fins a Echo (1966), mentre que a Ansó ja usen el basquisme *magoria*.

En llatí la maduixa, en general, es deia FRAGUM, però, el que es troba usat quasi sempre és el plural FRAGA (gen. *fragorum*), i això fins i tot en alguns casos en què hi hauria possibilitat d'haver usat un singular. De fet FRAGA va acabar per usar-se com a singular en la llengua parlada, com ho fa ja el pseudo-Apuleu. En romànic només ha quedat FRAGA (potser FRAGUM juntament amb aquell, en romanès i un parlar del N. d'Itàlia, però ni això és ben segur). Així ho trobem en efec-